

Akkerranden Medewerkersdag Nefyto

De jaarlijkse medewerkersdag van Nefyto was ditmaal gewijd aan biodiversiteit. Daarbij werd ingezoomd op functionele agrobiodiversiteit en akkerranden. In Nederland worden interessante projectstudies hiernaar gedaan. De akkerranden dienen als uitvalsbasis voor de natuurlijke vijanden van bepaalde plagen.

Biodiversiteit is een belangrijk thema en de aandacht hiervoor lijkt toe te nemen. Het jaar 2010 is uitgeroepen tot het jaar van de biodiversiteit.

Ook binnen de gewasbeschermingsmiddelenindustrie wordt een steeds groter belang gehecht aan biodiversiteit. Bij een aantal hoofdkantoren maar ook lokaal lopen er projecten van de industrie rond biodiversiteit. Meer kennis over de weerbaarheid van ecosystemen kan bijdragen aan het verder ontwikkelen van geïntegreerde gewasbescherming. Initiatieven als het project Functionele Agrobiodiversiteit (waar dit artikel over gaat) leveren nieuwe kennis op, waarmee geïntegreerde gewasbescherming ook weer een stap vooruit kan.

De jaarlijkse medewerkersdag in september van Nefyto was ditmaal gewijd aan biodiversiteit. En dan met name functionele agrobiodiversiteit (kortweg FAB genoemd), waarbij werd ingezoomd op een project rond akkerranden. De medewerkersdag vond plaats in het Zuid-Hollandse Mijnsheerenland. Van daaruit werd een FAB-project bezocht in de Hoeksche Waard.

Ecosysteemdiensten

Na de opening door Nefyto-voorzitter Meerten Smit en een update over de Product Stewardship Gedragscode door secretaris Jo Ottenheim, was het woord aan Frans van Alebeek. Laatstgenoemde is onderzoeker plattelandinnovatie bij Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO) in Lelystad. Hij is deskundige op het gebied van functionele agrobiodiversiteit en is betrokken bij het FAB-project in de Hoeksche Waard.

In zijn inleiding legt Frans van Alebeek uit dat, door de intensivering en de schaalvergroting van de landbouw, de natuur en de landbouw tegenwoordig strak gescheiden zijn. Die intensivering gaat nog steeds door, aangezet door ontwikkelingen in de markt zoals lage prijzen en hoge kwaliteitseisen.

“De intensivering is ten koste gaan van de zogeheten ecosysteemdiensten”, legt Frans van Alebeek uit. “Ecosysteemdiensten zijn diensten die de natuur van zichzelf levert aan de land- en tuinbouw. Denk aan bestuiving, plaagbeheer-

ing door natuurlijke vijanden, bodemvruchtbaarheid, bodemstructuur, bodemweerbaarheid enzovoorts. Deze ecosysteemdiensten zijn we gaan vervangen, waardoor we de natuur niet meer nodig hebben om landbouw te bedrijven.”

Althans, we lijken de ecosysteemdiensten niet meer nodig te hebben. Maar is dat ook echt zo? “Alleen het feit al dat veel vervangers van ecosysteemdiensten zijn gebaseerd op aardolie, is al een zorgelijk gegeven”, merkt Frans van Alebeek op.

Te schoon

Maar er is meer aan de hand dan alleen oprakende aardolie. Door de intensivering van de landbouw (maar bijvoorbeeld ook door verstedelijking) zijn er minder schuilplaatsen en is er minder voedsel voor dieren. Met als gevolg dat de biodiversiteit meetbaar achteruitgaat. Het is allemaal te schoon en te opgeruimd voor een weelderige biodiversiteit.

Hoe erg is dat? “Het is deels een ethische discussie”, aldus Frans van Alebeek. “Maar feit is wel dat je door verlies aan biodiversiteit ook een deel van de ecosysteemdiensten verliest. Dat is gebleken uit een studie van de Ecological Society of America. Over de getalsmatige relatie kun je discussiëren en ook de effecten van uitstervende soorten zijn moeilijk voorspelbaar. Maar vast staat wel dat de hoeveelheid soorten van grote invloed is op een ecosysteem. Daarnaast geeft biodiversiteit weerstand tegen invasies van exoten, wat belangrijk is voor een handelsland als Nederland.”

Onderdeel van de middag was een excursie naar de akkerranden. Hier geeft Frans van Alebeek (PPO) uitleg aan een deel van het excursiegezelschap.

siteit weerstand tegen invasies van exoten, wat belangrijk is voor een handelsland als Nederland.”

Volgens Frans van Alebeek zijn er goede wetenschappelijke gronden om aan te nemen dat verlies aan biodiversiteit een effect heeft op

‘Graag FAB-waardige middelen’

“De biodiversiteit in Nederland loopt nog steeds terug”, zegt Joke de Geus, voorzitter van het LTO-project Functionele Agrobiodiversiteit en vrouw van een akkerbouwer. “Dat komt niet alleen door de landbouw, maar ook door verstedelijking, vuilnisbelten, industrie en wegen. Iedereen neemt ruimte in. Maar de landbouw heeft de tools om er iets aan te doen, meer dan bijvoorbeeld steden dat kunnen. Bovendien heeft de landbouw zestig procent van de openbare ruimte.” Om de groeiende wereldbevolking van voldoende en betaalbaar voedsel te voorzien, moet de landbouw intensiveren. “Functionele agrobiodiversiteit kan daaraan een bijdrage leveren. Onze vraag aan de industrie is: ontwikkel FAB-waardige gewasbeschermingsmiddelen. Denk aan selectief werkende middelen, zaadcoating, feromonen enzovoorts.”

Omdat de deelnemers aan het FAB-project zeer te spreken zijn over één van de middelen van Nefyto-

de regulatie van landbouwkundige productiesystemen.

Akkerranden

Dan naar de akkerranden. Er zijn verschillende soorten akkerranden, met verschillende doelen. In de Hoeksche Waard bijvoorbeeld wordt gewerkt met grazige akkerranden

tegen bladluis rond biodiversiteit

en bloemenakkerranden (foto hier naast). Akkerranden kunnen bijdragen aan onder meer biodiversiteit, een aantrekkelijk landschap, ecologische verbindingen, duurzaamheid en een positief imago voor de landbouw.

De beoogde biodiversiteit door akkerranden kan ook een zogeheten functionele agrobiodiversiteit (FAB) zijn. Want akkerranden kunnen voedsel en een schuilplaats bieden aan de natuurlijke vijanden van schadelijke insecten. Overigens zijn slechts zo'n 100 van de 17.500 insecten die ons land rijk is, schadelijk voor de landbouw. De meeste insecten eten elkaar op.

“Biodiversiteit biedt een natuurlijke plaagbeheersing”, vervolgt Frans van Alebeek. “Maar het is wel een plaagbeheersing die moeilijk zichtbaar, moeilijk voorspelbaar en ingewikkeld is. En die geen garanties geeft. Bovendien is de kennis hiervan verloren gegaan, door-

radius van de insecten vanuit een akkerrand is behoorlijk groot. Kruijpende insecten komen tot ruim vijftig meter, mits er geen sloot tussen zit. Vliegende insecten komen tot één kilometer. “Maar hoe ver een akkerrand effectief doorwerkt tot in een perceel weten we nog niet precies”, aldus Frans van Alebeek.

De akkerranden in de Hoeksche Waard liggen langs akkers met graan, aardappelen en spruitkool. De telers worden begeleid door PPO, onder meer in het bewaken van de schadedrempels. Boven een bepaalde schadedrempel moet worden gespoten om een plaag in de hand te houden. Ook heeft PPO overleg met de waterschappen, want het gebied om de akkers heen dient als voedingsgebied voor de akkerranden.

Resultaten

Wat zijn nu de resultaten van dit (gesubsidieerde) project? “Door de akkerranden zijn er meer natuur-

Marnix Gijlers en Hendrik Buter (Belchim) ontvangen de FAB-pluim uit handen van Joke de Geus.

deelnemer Belchim, kreeg dit bedrijf de ‘FAB-pluim’ in de vorm van een boeket veldbloemen.

dat we de afgelopen decennia hebben gefocust op chemische gewasbescherming.”

Het effect van natuurlijke vijanden vanuit de insectenwereld moeten we niet onderschatten, stelt Frans van Alebeek. “Eén hectare gewas bevat vijf miljoen nachtelijk etende natuurlijke vijanden van bladluis. Die eten met z'n allen een miljard bladluizen op.”

Bladluis

Het FAB-project in de Hoeksche Waard richt zich met name op de bestrijding van bladluis. “We bieden de deelnemende telers twee soorten akkerranden aan”, zegt Frans van Alebeek. “Grazige randen (met gras) bieden de helpende insecten een schuilplaats in de winter. Deze insecten vertragen de groei van de bladluis in het voorjaar. De insecten in de bloemenranden eten de bladluizen op die na het voorjaar nog over zijn.”

Dat laatste gebeurt vooral door vliegende insecten. Omdat vliegen veel energie kost, moeten deze insecten steeds nectar kunnen ‘bijtanken’ in de bloemenranden. De actie-

lijke vijanden van de bladluis op de akkers. In graan en aardappelen zit minder bladluis dankzij de akkerranden, in de spruitkool helaas niet. De telers hoeven minder te spuiten tegen bladluis, soms zelf helemaal niet. En de onkruidverspreiding vanuit de akkerranden valt mee, dankzij het gebruik van breedwerkende herbiciden”, somt Frans van Alebeek op.

Maar het is allemaal nog niet perfect. “Er zijn nog veel vragen te beantwoorden. Zo weten we nog te weinig over schadedrempels. En hoe werkt het in andere gewassen en tegen andere schadelijke insecten? En hoe kunnen we vanuit akkerranden bijvoorbeeld schimmels bestrijden? Verder vinden de telers het ingewikkeld. Het scouten en het bepalen van schadedrempels zijn niet gemakkelijk.”

Volgens Frans van Alebeek is nog veel onderzoek nodig, maar hij maakt zich zorgen of daar ook gelden voor vrijgemaakt zullen worden. “Hoe dan ook, feit is dat akkerranden werken als een soort vloer die de weerstand van het bedrijfsysteem tegen plagen verhoogt.” ■

Carlos Nijenhuis in dagelijks bestuur Nefyto

Per 1 oktober 2010 is Carlos Nijenhuis, country manager Nederland van Certis Europe, toetreden tot het dagelijks bestuur van Nefyto. Binnen het dagelijks bestuur is hij de opvolger van Thierry Chenet. Carlos Nijenhuis zal zich, naast algemene taken, specifiek gaan inzetten voor de thema's food chain en voedselveiligheid.

Jan van de Voort volgt Thierry Chenet op bij Bayer

De General Manager van Bayer CropScience BV is vanaf 1 oktober Jan van de Voort. Hij volgt in deze functie Thierry Chenet op, die een nieuwe positie heeft aanvaard als Global Head Marketing voor Environmental Science (Consumer + Professional) in Lyon. Jan van de Voort vertegenwoordigt tevens per 1 oktober 2010 Bayer CropScience in het bestuur van Nefyto.

Zestal projecten voor Expert Centre

Het Expert Centre Speciality Crops is in juni 2010 gelanceerd als virtueel kenniscentrum. Het is bedoeld om onderzoek, advies, financiering en toelating van gewasbeschermingsmiddelen sneller en makkelijker aan elkaar te koppelen (zie ook Nefyto Bulletin 2010/2). De projecten waar het Expert Centre zich de komende tijd nationaal en Europees vooral sterk voor zal maken zijn:

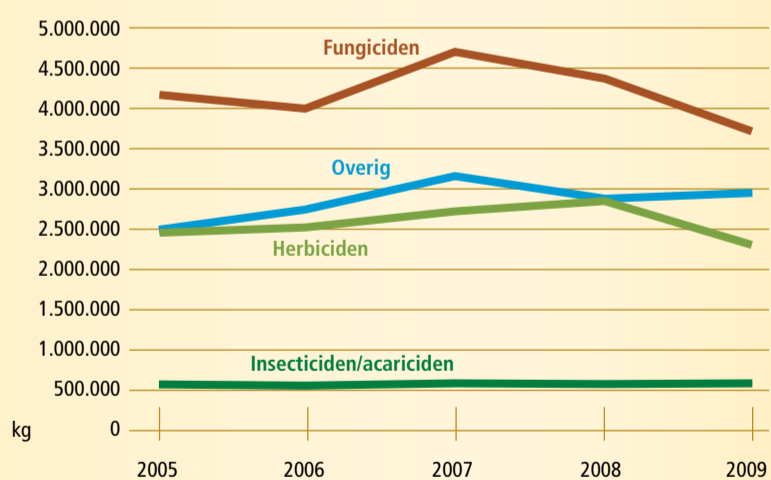
- Stimuleren en begeleiden van wederzijdse erkenningen van toelatingen voor speciality crops vanuit andere landen.
- Realiseren van een toelating van een biologisch middel dat zowel voor de gangbare/geïntegreerde teelt als voor de biologische teelt van belang is.
- Omzetten van een dringend vereiste toelating in een reguliere toelating. Bij de aanvraag worden zo veel mogelijk speciality crops meegenomen.
- Uitwerken van de mogelijkheden die de Europese toelatingsverordening biedt om producten die een reguliere toepassing hebben als voedingsmiddel (zoals melk, bier, gist en stoffen met een E-nummer) via een eenvoudige procedure te mogen toepassen in kleine gewassen.
- Onderzoeken welke informatie minimaal nodig is voor het uitbreiden van een toelating in een groot gewas.
- Onderzoeken en benutten van de mogelijkheden om voor Nederland en andere Europese landen speciality crops direct mee te nemen bij de ontwikkeling van een nieuw middel.

Afzet gewasbeschermingsmiddelen daalt in 2009 met 10 procent

Uit de Nefyto-afzetcijfers van gewasbeschermingsmiddelen over het jaar 2009 blijkt dat in dat jaar ruim 9.163.000 kg actieve stof in Nederland is afgezet. Dat is een daling van meer dan 10 procent ten opzichte van 2008. De daling kwam vooral tot stand door minder afzet van onkruidbestrijdingsmiddelen (-19 procent) en schimmelbestrijdingsmiddelen (-15 procent). De genoemde afzet is bijna 15 procent lager ten opzichte van 1998 (referentiejaar voor de Nota Duurzame Gewasbescherming) en volgt de dalende trend vanaf 2007.

De gegevens zijn aanleiding om een positieve verwachting uit te spreken over de evaluatie van de Nota Duurzame Gewasbescherming, die eind 2011 wordt afgerond. De milieubelasting kan echter nog verder omlaag als een aantal innovatieve middelen wordt toegelaten. Dat betreft middelen die bij het College Toelating Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden blijven hangen op de beoordeling van effecten op waterorganismen. Nederland hanteert hiervoor een nationaal-specifieke aanpak, die toelatingen belemmert.

Afzet gewasbeschermingsmiddelen

EU-wetgeving bestrijdingsmiddelen strengste ter wereld

EU-commissaris voor Gezondheid en consumentenbeleid John Dalli heeft aangegeven dat de EU-wetgeving op het gebied van bestrijdingsmiddelen waarschijnlijk de strengste ter wereld is. Belangrijke mijlpalen die door de Eurocommissaris werden genoemd, zijn de afronding van het Europese reviewproces van werkzame stoffen en de totstandkoming van de harmonisatie van maximale residulimieten (MRL's). John Dalli ging in juni 2010 op bezoek bij een aantal Belgische telers en bij veilingen, waarbij hij op de hoogte werd gesteld van de inspanningen die tuinders en handelaren leveren om zo min mogelijk residuen van gewasbeschermingsmiddelen achter te laten. Zijn bezoeken bevestigden dat in verschillende fasen controles op residuen worden uitgevoerd voordat groenten en fruit op de eettafel van de Europese burger terechtkomen. Commissaris Dalli zei: "Na wat ik vandaag heb gezien, ben ik volledig gerustgesteld dat het fruit en de groente die op onze tafel terechtkomen, veilig zijn. Ik ben ervan overtuigd dat de 'goede praktijken' van voedselveiligheid in heel Europa worden doorgegeven. En dat er stilaan naar hetzelfde doel wordt gewerkt om de EU-burger te voorzien van veiliger en milieuvriendelijker voedsel." Ook in Nederland spannen telers, toelevering en handel zich dagelijks hiervoor in.

Politiek & gewasbescherming

Hoe kijken nationale en Europese politici aan tegen gewasbescherming? Welke onderwerpen houden hen bezig? Wat zijn hun belangrijkste drijfveren als het gaat om gewasbescherming?

Lutz Jacobi, landbouwwoordvoerder PvdA-fractie Tweede Kamer:

'Innovatie maakt mij optimistisch voor de toekomst'

Wie is Lutz Jacobi?

"Ik ben in 1955 geboren in Katlijk bij Heerenveen. Ik woon nu in Wergea, valk onder Leeuwarden. Je kunt zeggen dat ik een Friezin in hart en nieren ben. Maar ik ben ook een wereldburger. Mijn vader had een gemengd bedrijf, dat zich later ontwikkelde tot een melkveehouderij. Ik heb veel op de boerderij gewerkt, iets wat ik graag deed.

Na mijn middelbare school heb ik de lerarenopleiding Nederlandse taal- en letterkunde en Gezondheidskunde gedaan. Daarna kandidaats rechtswetenschappen. Verder heb ik een aantal managementopleidingen gedaan.

Ik heb diverse functies bij GGD-organisaties gehad. Van 1999 tot 2007 was ik directeur van de gefuseerde Friese GGD's en tevens Geneeskundig Functionaris grootschalige geneeskundige hulpverlening bij rampen in Friesland.

In 2006 ben ik lid van de Tweede Kamer geworden voor de PvdA-fractie. Samen met Harm Evert Waalkens deed ik het landbouwwoordvoerschap voor de fractie. Na de laatste verkiezingen heeft Waalkens de Tweede Kamer verlaten en heb ik nu het volledige landbouwwoordvoerschap.

Wat is uw relatie met de land- en tuinbouw?

"Allereerst ben en blijf ik een boerendochter. Ik maak me sterk voor de leefbaarheid van het platteland.

Lutz Jacobi: "Mijn hart ligt bij de biologische teelt. Maar ik beseft dat de reguliere teelt ook nodig is."

kwaad, dat je pas moet inzetten als het echt niet anders kan. Als teler moet je de grondhouding hebben dat je chemische gewasbescher-

Is er binnen de gewasbescherming een onderwerp dat uw speciale aandacht heeft?

"De bescherming van de niet-doel-

'Ik denk dat er goede koppelingen mogelijk zijn tussen chemische en biologische gewasbescherming'

Natuur en duurzame landbouw zijn belangrijke aandachtsgebieden voor mij.

Als je landbouwwoordvoerder bent voor een fractie, moet je wel iets met landbouw hebben. En je moet het vakgebied goed kennen. Voor mij geldt dat zeker. Ik heb ook gevoel voor het ondernemerschap van boeren.

De Nederlands land- en tuinbouw is innovatief, zeker in vergelijking met de rest van de wereld. Met de tuinbouw voorop. Ik zie prachtige, innovatieve ontwikkelingen in de land- en tuinbouw.

In Nederland produceren we drie keer zoveel als we zelf nodig hebben. De agrarische sector is daarmee belangrijk als voedselproducerend en als exporterende sector."

Wat heeft u met gewasbescherming?

"Als zodanig heb ik niets met gewasbescherming. Dat heb ik wel met veilig voedsel en met eerlijk produceren. Ik zie chemische gewasbescherming als noodzakelijk

ming liever niet inzet. En dat je stuurt op zo weinig mogelijk schadelijke gevolgen van het gebruik van deze middelen.

Maar ik begrijp dat chemische gewasbescherming noodzakelijk is. Helaas gaat het niet altijd goed. Zo las ik onlangs dat er te veel residuen zaten op snijbloemen. Waarschijnlijk zijn dan de regels onvoldoende nageleefd.

In onze glastuinbouw zie je legio mooie voorbeelden van ondernemers die geen enkel doodshoofdmiddel meer gebruiken. Dit zijn geen biologische telers, maar innovatieve ondernemers.

Mijn hart ligt bij de biologische teelt. Maar ik beseft dat reguliere teelt ook nodig is. Biologische teelt moet wel een plek hebben, want deze teelt brengt alternatieve technieken voort die ook door de reguliere teelt gebruikt kunnen worden. Ik betreur wel dat de Nederlandse regelgeving belemmeringen opwerpt voor nieuwe, alternatieve middelen. Ik spreek de minister daar ook op aan."

organismen heeft mijn speciale aandacht en daarmee ook het behoud van de biodiversiteit. Ik maak mij ook zorgen over de bijen. Het is niet aangetoond dat de bijensterfte wordt veroorzaakt door chemische gewasbescherming, maar het tegendeel is ook niet bewezen. Ik pleit voor diepgaander onderzoek. Wat binnen de gewasbescherming ook mijn speciale aandacht heeft, is de bescherming van werknemers en de veiligheid voor de consument."

Hoe ziet de gewasbescherming in Europa er over tien jaar uit?

"Er wordt momenteel veel goede research gedaan, die innovatieve gewasbeschermingsmiddelen oplevert. Dat draagt bij aan de verduurzaming van de land- en tuinbouw. Die innovatie maakt mij optimistisch voor de toekomst. Ik denk ook dat er goede koppelingen mogelijk zijn tussen chemische gewasbescherming en biologische gewasbescherming. De koers die wij nu hebben ingezet, lijkt mij zeker een goede koers."■

Nederland koploper in nationaal-specifieke eisen

Vrijwel alle lidstaten hebben nationaal-specifieke eisen, met daarin Frankrijk en Nederland voorop. Echter, Nederland torent hoog uit boven Frankrijk en de overige lidstaten. Ik heb recent een overzicht gezien, waarin de nationaal-specifieke zaken per land op een rij waren gezet. De lijst met Nederlandse eisen was vele malen langer dan die van de andere lidstaten”, zegt Mieke Hoogendoorn, hoofd van de registratie-afdeling van Bayer CropScience en lid van de werkgroep water van Nefyto.

Nefyto pleit ervoor dat het Nederlandse toelatingsbeleid zoveel mogelijk aansluit bij Europa. Maar Nederland is koploper als het gaat om nationaal-specifieke eisen. Met het oog op de Europese harmonisatie en de komst van de zonale procedures kunnen die nationaal-specifieke eisen Nederland buitenspel zetten als het gaat om de toelatingsaanvragen van nieuwe gewasbeschermingsmiddelen. Want wegen voor producenten de extra kosten voor een Nederlandse toelating nog wel op tegen de inkomsten uit die Nederlandse markt?

“Die vraag speelt steeds meer”, constateert Mieke Hoogendoorn. “In de Europese regelgeving voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen is de afgelopen twintig jaar de lat steeds hoger gelegd. Als Nederland dan voor zichzelf de lat nóg hoger legt door bijvoorbeeld extra studies te vereisen, kan het wel eens zijn dat uit investeringsoogpunt voor bepaalde gewasbeschermingsmiddelen de lat te hoog komt te liggen.”

Normen en onderzoek

Hoe zit het precies met die nationaal-specifieke eisen? Mieke Hoogendoorn legt uit. “Traditioneel kennen we in Nederland drie gebieden van nationaal-specifieke eisen. Dat zijn: uitspoeling (naar het grondwater), aquatische toxicologie (waterorganismen) en persistentie in de bodem. Inmiddels zou persistentie in de bodem niet meer als nationaal-specifiek element worden beschouwd. Maar de andere twee gebieden worden door de Nederlandse overheid nog wel als relevant gezien om eigen beleid te voeren.”

Gaat het bij die nationaal-specifieke eisen om strengere normen of om preciezere gegevens? “Dat is af-

hankelijk van de eis en van de stof. Soms gaat het om strengere normen. Of om aanvullende maatregelen die telers moeten nemen. In andere gevallen gaat het om preciezere gegevens, waarvoor aanvullend onderzoek nodig is. Dat kan een eenvoudig en klein onderzoek zijn, maar ook een uitgebreid en kostbaar onderzoek. Hoe dan ook, meestal maakt een nationaal-specifieke eis de toelating moeilijker. Slechts een enkele keer wordt het er gemakkelijker door.”

Europees denken

Met de komst van de Europese verordening en de daaraan gekoppelde introductie van de zonale

procedure, wordt de Europese harmonisatie nog verder doorgevoerd dan destijds met Richtlijn 91/414 is gedaan. “Lidstaten moeten in hun toelatingsbeleid Europees gaan denken en dat geldt dus ook voor Nederland”, zegt Mieke Hoogendoorn. “Je moet kijken hoe je een Europees systeem kunt bouwen waarin de situatie van iedere lidstaat voldoende vertegenwoordigd is. Dat is een omslag van nationaal denken naar Europees denken. Die omslag heeft de Nederlandse overheid nog onvoldoende gemaakt.”

Volgens Mieke Hoogendoorn is Nederland te ongeduldig. “De Nederlandse overheid wacht de Europese processen niet af, maar voert alvast nationale regels en procedures in terwijl het Europese proces nog loopt. De beslissboom water (zie verderop) is daarvan een sprekend voorbeeld.”

Het is overigens niet zo dat Nefyto alle nationaal-specifieke elementen wil uitbannen. “Als de Nederlandse situatie echt om een bepaalde nationaal-specifieke aanpak vraagt, dan moet dat ook gebeuren. Maar we moeten wel steeds kritisch kijken of het ook echt noodzakelijk is”, pleit Mieke Hoogendoorn.

Hoofdkantoren

De Nederlandse Nefyto-deelnemers zijn allemaal bedrijven met een internationaal moederbedrijf. Hoe kijken de hoofdkantoren aan tegen het feit dat Nederland koploper is als het gaat om nationaal-specifieke eisen?

“Het zijn wereldwijd opererende bedrijven, die denken in regio's. Over het algemeen zien ze Europa als één geheel”, antwoordt Mieke Hoogendoorn. “Als Nederland zich in een uitzonderingspositie plaatst, wordt risico dat bepaalde nieuwe middelen geen toelating krijgen in Nederland, of pas later dan in de andere lidstaten, steeds reëler. We zijn een klein land, met veel kleine teelten. Je merkt nu steeds meer dat hoofdkantoren zich afvragen of ze

bepaalde toelatingsaanvragen wel in Nederland moeten doen.”

Volgens Mieke Hoogendoorn bestaat ook het risico dat toelatingsaanvragers Nederland gaan mijden bij het indienen van aanvragen. “Binnen Europa heeft het Ctgb altijd een goede positie gehad, met name vanwege het wetenschappelijke niveau. Als Nederland de naam heeft een moeilijk ‘toelatingsland’ te zijn, wijken aanvragers voor een zonale procedure liever uit naar een andere lidstaat binnen de zone. Het is een slecht teken als een actieve stof of product in het land dat de beoordeling uitvoert voor de rest van Europa geen toelating krijgt. Dat dit enkel is gerelateerd aan aan-

De combinatie nationaal-specifieke eisen en de Nederlandse rijkdom aan kleine teelten (speciality crops) legt de investeringsdrempel voor nieuwe toelatingen nog hoger.

Nefyto pleit voor aansluiten bij Europese processen

Binnen de Europese Unie is Nederland het land met verreweg de meeste nationaal-specifieke eisen wat betreft de toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Het wordt steeds evidentier dat dit negatieve gevolgen kan hebben voor het middenpakket.

van het feit dat Nederland vooruitloopt op de Europese processen. Aanleiding voor deze beslissboom is de Europese Kaderrichtlijn Water, kortweg KRW. De KRW stelt normen voor de aanwezigheid in water voor bepaalde chemische stoffen. Onder die chemische stoffen bevinden zich ook enkele gewasbeschermingsmiddelen. Aan de hand van monitoringgegevens moeten lidstaten controleren of aan de KRW wordt voldaan. De monitoring vindt plaats aan de hand van monsternames op kritische plaatsen.

“Nederland heeft bedacht dat al bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen een toets moet plaatsvinden in het kader van de KRW”, vertelt Mieke Hoogendoorn. “Om zo problemen te voorkomen in plaats van ze achteraf te constateren. Op zich is dat een legitiem streven. Maar probleem is dat Nederland nu zelf een instrument ontwikkelt, vooruitlopend op het Europese proces. Dat instrument is de beslissboom water. Deze beslissboom is nog niet klaar. Inmiddels is er wel een interim beslissboom ingesteld, die wordt gebruikt in de toelatingsprocedure.”

Mieke Hoogendoorn weet dat er vanuit de industrie meerdere bezwaren zijn tegen het gebruik van deze (interim) beslissboom: “Hiermee zijn we de enige EU-lidstaat die de KRW inbouwt in de toelatingsprocedure. De beslissboom is een theoretisch model, waarmee verwachte concentraties van stoffen in het oppervlaktewater worden berekend. Er zitten nog veel te veel onzekerheden in dit model, zeker in de interim beslissboom. Bovendien hebben we nog niet in beeld welke wateren we in het kader van de KRW wel en niet volledig moeten beschermen. Daar komt bij dat de berekeningen van de normen Nederlandse interpretaties zijn van de Europese richtlijnen. Er zijn geen EU-afgestemde normen beschikbaar, maar intussen passen we de beslissboom wel toe.”

Mieke Hoogendoorn zegt over de

Nationaal-specifiek vanuit Europa gezien

Op 14 juni 2011 wordt, in het kader van de Europese gewasbeschermingsverordening, de zonale procedure verplicht. Met het oog hierop zijn de lidstaten volop aan het werk om de zonale beoordeling mogelijk te maken. In het kader daarvan vinden er op Europees niveau workshops plaats. Zo vond er in januari 2010 een workshop plaats in Braunschweig.

ECPA, de Europese koepelorganisatie van de gewasbeschermingsindustrie, heeft een Zonal Authorisation Project Team ingesteld. Dit team onderzoekt wat nodig is om de zonale procedure goed te laten werken. In het team zitten vertegenwoordigers vanuit de industrie en voor iedere zone een vertegenwoordiger van een nationale associatie uit die zone. De centrale zone wordt vertegenwoordigd door Nefyto-directeur Maritza van Assen.

“Een aantal lidstaten heeft aangegeven dat in het kader van de Europese harmonisatie alle niet-noodzakelijke nationaal-specifieke eisen geëlimineerd zouden moeten worden”, zegt Maritza van Assen. “Ook hebben zij aangegeven dat hierin een belangrijke, assisterende taak is weggelegd voor ECPA. Tijdens de workshop in Braunschweig is aan ECPA gevraagd om een inventarisatie te maken van de nationaal-specifieke eisen per lidstaat. Dat heeft geresulteerd in het overzicht dat in dit artikel wordt genoemd en waaruit blijkt dat Nederland in nationaal-specifieke eisen veruit koploper is.”

Tijdens de workshop in Braunschweig is ook naar voren gebracht dat lidstaten goed moeten nadenken over de vraag waarom ze eigen modellen willen gebruiken. Is het op politieke, historische of traditionele gronden? Of zijn het afwegingen die gebaseerd zijn op daadwerkelijk andere omstandigheden? Met andere woorden, nationaal-specifieke eisen moeten wetenschappelijk onderbouwd zijn.

Mieke Hoogendoorn: “De Nederlandse overheid wacht de Europese processen niet af, maar voert alvast nationale regels en procedures in terwijl het Europese proces nog loopt.”

vullende nationaal specifieke zaken doet niets af aan de imagoschade die een actieve stof of product kan oplopen als een gerenommeerde toelatingsinstantie geen toelating afgeeft in eigen land.”

Beslissboom water

Al eerder werd de beslissboom water genoemd als sprekend voorbeeld

gang van zaken rond de beslissboom water: “In een tijd van Europese harmonisatie en zonale procedures is de beslissboom water een uitgesproken voorbeeld van hoe het niet moet. Het is legitiem dat je ernaar streeft dat je problemen in het oppervlaktewater voor wilt zijn. Maar kies dan een andere route en maak er een Europees proces van.” ■

‘We zijn de R&D van de sector’

Productschap Tuinbouw en Productschap Akkerbouw

Het Productschap Tuinbouw en het Productschap Akkerbouw hebben waarschijnlijk een vrij grote naamsbekendheid. Maar wat deze organisaties nu precies doen, is bij velen niet echt bekend. Zo besteden ze op verzoek van de sector veel aandacht en geld aan gewasbescherming.

Niet iedereen is overtuigd van het nut van productschappen. Enkele politieke partijen willen de productschappen afschaffen. Vanuit de sector is de Nieuwe Vrije Agrarische Federatie (NVAF) een uitgesproken tegenstander van productschappen, omdat zij vindt dat collectieve samenwerking niet het juiste antwoord is op de ontwikkelingen in de markt. In 2011 zal er onder ondernemers een draagvlaktoets plaatsvinden voor de productschappen.

Maar wat zijn de productschappen nu precies en wat doen ze? En wat doen ze op het gebied van gewasbescherming? We spraken hierover met Edwin de Jongh, unit manager onderzoek en energie bij het Productschap Tuinbouw, en met Ben Kimman, beleidsmedewerker bij het Productschap Akkerbouw.

Ketenorganisaties

“De productschappen zijn in de vorige eeuw ontstaan vanuit de gedachte dat het bedrijfsleven beter zelf zijn zaken op orde kan brengen dan dat een regulerende overheid dat kan”, legt Edwin de Jongh uit. Productschappen zijn publiekrechtelijke organisaties met een regelgevende bevoegdheid. De wettelijke basis is gelegen in de Wet op de bedrijfsorganisatie.

Het Productschap Tuinbouw en het Productschap Akkerbouw zijn beide ketenorganisaties. Ze zijn ingesteld voor de telers, handel en verwerkende industrie.

Deze schakels van de keten betalen een jaarlijkse heffing aan het betreffende productschap. De heffing van het Productschap Tuinbouw is op basis van het areaal of de omzet van een bedrijf. Het Productschap Akkerbouw kent een heffing per hectare. De hoogte is afhankelijk van het gewasareaal en van de activiteiten die de sector collectief wenst uit te voeren.

In het Productschap Tuinbouw gaat aanzienlijk meer heffingsgeld om dan in het Productschap Akkerbouw en ook de heffing per bedrijf is hoger. Eerstgenoemde heeft een begroting van een kleine 70 miljoen euro van 25.000 bedrijven, laatstgenoemde heeft ten behoeve van de teeltsector een begroting van 6 miljoen euro van 17.000 bedrijven. Van de 70 miljoen euro tuinbouwheffing gaat zo’n 30 miljoen naar nationale en internationale promotie, zoals de campagnes voor bloemen.

Contact met achterban

“Als publiekrechtelijke organisatie zijn we semi-overheid, maar we voelen ons bedrijfsleven”, zegt Edwin de Jongh. Ziet de achterban dat ook zo? “In het algemeen wel”, antwoordt Ben Kimman. “Eenzijds ervaren de aangesloten bedrijven de lasten van het verplicht aangesloten zijn, als de heffingsnota eind van het jaar in de bus valt. Ander-

zijds ervaren ze de lusten, want ze bepalen zelf via hun vertegenwoordigers in de verschillende commissies en het bestuur welke activiteiten en projecten ervoor uitgevoerd moeten worden. We doen herkenbare inspanningen om de bedrijfskolom sterker te maken en zijn een uniek platform waar alle schakels van de akkerbouwketen in vertegenwoordigd zijn.”

Het Productschap Tuinbouw heeft een tijdlang te weinig direct gecommuniceerd met zijn achterban, erkent Edwin de Jongh. “Maar de laatste vier jaar hebben we daarin een forse inhaalslag gemaakt.” En het Productschap Akkerbouw? “Wij hebben al jarenlang de traditie om geregeld het draagvlak te peilen bij onze grootste achterban: de akkerbouwbedrijven. Bedrijven zijn nooit blij met heffingen. Maar als je op een duidelijke en transparante wijze verantwoording aflegt en uitlegt wat er met hun geld gedaan is, is er meestal wel begrip. Ook de toegevoegde waarde wordt duidelijk.”

Kritiek

Aan het begin van dit artikel noemden we de Nieuwe Vrije Agrarische Federatie (NVAF) als uitgesproken tegenstander van productschappen. De NVAF vindt het systeem van productschappen verouderd en wil zelf bepalen waar hun geld aan wordt besteed. De markt kan dit beter zelf regelen, pleit de NVAF.

“De organisaties die het Productschap Tuinbouw besturen, zijn het daar niet mee eens”, zegt Edwin de Jongh. “Alles wat door de bedrijven zelf te regelen is, laten we ook zo. Als productschap beperken we ons tot die zaken die juist niet door de bedrijven zelf te regelen zijn. Denk aan het promoten van een bepaalde groente. En aan de 20 miljoen euro die we aan onderzoek besteden. Hoe zou je dat privaat willen doen?”

Ben Kimman sluit zich daarbij aan: “Als productschap zijn we de

R&D van de sector. We financieren bijvoorbeeld praktijkonderzoek en onafhankelijk onderzoek. Dat gaat om bedragen die alleen op te brengen zijn met collectief geld. Dat zouden individuele telers nooit vanuit hun eigen marges kunnen betalen.”

Een politieke criticaster vinden de productschappen in bijvoorbeeld de VVD. “Vanuit hun liberale principe vindt de VVD de productschappen te sterk regulerend”, legt Edwin de Jongh uit. “Maar stel, je schaft de productschappen af, wie regelt het dan? Dat zou dan het ministerie moeten zijn en die wil het juist zoveel mogelijk aan het bedrijfsleven overlaten.”

Gewasbescherming

Wat doen de beide productschappen op het gebied van gewasbescherming? Dat zijn verschillende dingen. Ze dragen beide voor 50 procent bij aan het Fonds Kleine Toepassingen en financieren de Coördinatoren Effectief Middelencpakket (CEMP's). Deze signaleren knelpunten in het middelencpakket en zoeken in samenwerking met de industrie en andere deskundigen naar oplossingen hiervoor, bijvoorbeeld in de vorm van uitbreidingen op reeds toegelaten middelen. “Binnen de sector is veel draagvlak voor deze CEMP's”, weet Ben Kimman.

Beide productschappen steken veel geld in teeltonderzoek. “Voor het Productschap Tuinbouw is dat zo’n 8 miljoen euro per jaar. Een aanzienlijk deel van het teeltonderzoek is gerelateerd aan gewasbescherming”, aldus Edwin de Jongh.

De verordeningen voor het verplicht spoelen van lege verpakkingen en de verplichte spuitkeuring worden opgelegd door de productschappen. “Het verzoek voor dit soort regels komt vanuit de sector zelf”, merkt Edwin de Jongh op.

Het Productschap Akkerbouw verplicht alle akkerbouwers om valse meeldauw in uien en phytoph-

Productschap Akkerbouw

PRODUCTSCHAP AKKERBOUW

Het Productschap Akkerbouw is ingesteld per 1 januari 2008. Het bundelt de activiteiten van het voormalige Productschap Granen, Zaden en Peulvruchten en de sectorale activiteiten van het Hoofdproductschap Akkerbouw. Productschap Akkerbouw is een organisatie van en voor het akkerbouwbedrijfsleven, te beginnen bij de sector uitgangsmateriaal tot en met de detailhandel in (verwerkte) akkerbouwproducten. De Nederlandse akkerbouwkolom bestaat uit circa 25.000 ondernemingen die zich bezighouden met de teelt, handel en verwerking van akkerbouwproducten. Het Productschap Akkerbouw is gevestigd in Den Haag. Website: www.productschapakkerbouw.nl.

Productschap Tuinbouw

Productschap Tuinbouw

Het Productschap Tuinbouw is de enige organisatie in Nederland die alle lagen uit de tuinbouwkolom verenigt. Dat zijn: hoveniers, telers, detailhandel, groothandel, im- en exporteurs van tuinbouwproducten, fabrikanten van tuinbouwproducten, veilingen en afzetorganisaties, producenten van uitgangsmateriaal, en de medewerkers van ondernemingen die actief zijn in de tuinbouwsector. De brancheorganisaties van deze partijen besturen het productschap en beslissen over de activiteiten en de heffinghoogtes. In 2009 telde Nederland ruim 33.000 bedrijven die actief zijn in de siergewassen (inclusief detailhandel) en ruim 19.000 bedrijven die actief zijn in de voedingstuinbouw (inclusief detailhandel). Het Productschap Tuinbouw is gevestigd in Zoetermeer. De plannen van het Productschap Tuinbouw voor de nabije toekomst zijn gevat in de Toekomstagenda 2010-2015. Website: www.tuinbouw.nl.

thora in aardappelen te bestrijden. “Deze teeltbedreigende ziektes worden vooral door de wind van perceel naar perceel verspreid en zijn alleen te beheersen met een landelijke aanpak”, zegt Ben Kimman. “Naast een afdekplicht voor de ziektebronnen zoals aardappel- en uienafvalhopen hoort daar ook bij dat je alle telers individueel waarschuwt via sms voor ziektekansrijke momenten. Zodat ze op tijd en alleen als het echt nodig is het gewas beschermen.”

In de tijd dat er in het kader van de revisie van de Toelatingsrichtlijn 91/414 volop werd gediscussieerd over de zogeheten cut-off criteria, hebben de beide productschappen de belangrijke impactanalyse voor

Nederland gefinancierd. Uit dit onderzoek bleek dat een aanzienlijk aantal Nederlandse teelten in de problemen zou komen als de cut-off criteria ongewijzigd doorgang zouden vinden (zie Nefyto Bulletin 2008/4). “Die impactanalyse hebben we toen samen heel snel kunnen regelen”, herinneren Edwin de Jongh en Ben Kimman zich. “Dat heeft een behoorlijke inspanning gekost, maar de resultaten van het onderzoek hebben een duidelijke invloed gehad op de Europese discussie over deze cut-off criteria.” De productschappen leggen dus niet alleen regels op, maar zoeken ook actief naar oplossingen voor problemen waar de sector mee geconfronteerd wordt. ■

Edwin de Jongh, Productschap Tuinbouw: “Als publiekrechtelijke organisatie zijn we semi-overheid, maar we voelen ons bedrijfsleven.”

Ben Kimman, Productschap Akkerbouw: “We zijn een uniek platform waarin alle schakels van de keten vertegenwoordigd zijn.”

COLOFON

NEFYTO BULLETIN 3 | oktober 2010 | Jaargang 16 Nefyto Bulletin is een uitgave van Nefyto (Nederlandse Stichting voor Fytofarmacie), belangenorganisatie voor de Nederlandse agrochemische industrie. Het bulletin wordt kosteloos toegezonden aan personen en organisaties die op enigerlei wijze betrokken zijn bij gewasbescherming in Nederland. Nefyto Bulletin verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 1800.

REDACTIE Nefyto, Hogeweg 16 | Postbus 80523, 2508 GM Den Haag | t (070) 750 31 00 | f (070) 354 46 31 | nefyto@nefyto.nl | www.nefyto.nl | TEKST EN REALISATIE FredMeijer.nl Communicatie, Doetinchem

ONTWERP EN LAY-OUT Cyril Strijdonk Ontwerpburo, Gaanderen | FOTOGRAFIE Fred Meijer, PvdA | DRUK Ratiosluis Doetinchem | VERSPREIDING Controlled circulation / ISSN 1382-3833